

کرمان در دوره افشاریه و زندیه

بتول سپهر

مدرس دانشگاه پیام نور کرمان

انتشارات فرهنگ عامه

سرشناسه	: سپهر، بتول، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: کرمان در دوره افشاریه و زندیه/ بتول سپهر.
مشخصات نشر	: کرمان: انتشارات فرهنگ عامه: ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۵ص.
شابک	: 978-0000-0000-0-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۲۷۹-۲۹۲]: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: کرمان -- تاریخ
موضوع	: ایران -- تاریخ -- زندیان، ۱۱۶۳ - ۱۲۰۹ ق.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- افشاریان، ۱۱۴۸ - ۱۲۱۸ ق.
زده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۳ س ۵۷/۱۱۵ DSR
زده‌بندی دیوبی	: ۹۵۵/۷۲۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۳۶۹۳۱۳۵

فرهنگ عامه

تلفکس کرمان: ۳۳۴۴۲۰۴۴ - همراه: ۹۱۳۹۳۹۸۷۳۳

Farhange_ame@yahoo.com

دفتر تهران: خیابان استاد نجات‌الهی، جنب دانشگاه پیام نور، کوچه اعتمادمقدم، پلاک ۱۰

کلیه حقوق و حق چاپ متن، طرح روی جلد و عنوان کتاب با نگارش به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۶۸ محفوظ است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

عنوان	: کرمان در دوره افشاریه و زندیه
ناشر	: انتشارات فرهنگ عامه
مؤلف	: بتول سپهر
شمارگان	: ۱۱۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۳
چاپ	: لوح
قیمت	: ۱۵۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۰۰۰۰۰-۰-۰

۹ مقدمه:

فصل اول: نگاهی به جغرافیای تاریخی و طبیعی کرمان ۱۳

۱-۱- جغرافیای طبیعی کرمان ۱۴

۱-۱-۱- آب و هوا ۱۴

۱-۲- جغرافیای تاریخی کرمان ۱۶

۱-۲-۱- جهت‌تسمیه کرمان ۱۹

۱-۲-۲- نگاهی اجمالی به وضعیت اقتصادی - نظامی کرمان قبل از صفویه ۲۴

۱-۲-۳- نظری اجمالی به تحولات تاریخی ایالت کرمان در دوره صفویان ۲۶

۱-۲-۴- دوره اول تحولات تاریخی کرمان در دوره صفویه ۲۸

۱-۲-۴-۲- دوره دوم تحولات تاریخی کرمان در حکومت صفویان ۳۷

فصل دوم: کرمان در دوره هفت‌ساله حکومت افغان‌ها ۴۵

۱-۲- نظری اجمالی به اوضاع سیاسی - اجتماعی ایران در دوره هفت‌ساله حکومت افغان‌ها ۴۶

۲-۲- تحولات تاریخی کرمان دوره حکومت محمود افغان ۵۲

۲-۲-۱- حمله اول محمود افغان به کرمان سال ۱۱۳۱ ه.ق ۵۴

۲-۲-۲- حمله دوم محمود افغان به کرمان سال ۱۱۳۳ ه.ق ۷۰

۲-۲-۳- اوضاع کرمان در هنگام محاصره و سقوط اصفهان از سال ۱۱۳۳ تا ۱۱۳۶ ه.ق ۸۵

۳-۲- اوضاع کرمان در دوره سلطنت اشرف افغان ۹۱

۴-۲- ورود سید احمدخان به کرمان ۹۵

فصل سوم: کرمان در دوره افشاریه ۱۰۱

۱-۳- نظری اجمالی به تاریخ سیاسی - اجتماعی ایران در دوره افشاریه ۱۰۲

۲-۳-۱- تحولات سیاسی - اجتماعی ایران از سال ۱۱۴۸ تا ۱۱۶۰ ه.ق ۱۰۸

- ۲-۳-۲- تحولات تاریخی ایالت کرمان در دوره افشاریه ۱۱۲
- ۱-۲-۳-۱- تحولات تاریخی کرمان از سال ۱۱۴۲ تا ۱۱۴۵ ه.ق ۱۱۴
- ۱-۲-۳-۱- حکومت اماموردی خان در کرمان سال ۱۱۴۳ ه.ق ۱۱۶
- ۲-۱-۲-۳- حکومت محمدتقی خان سال ۱۱۴۳ ه.ق ۱۲۱
- ۲-۲-۳-۲- تحولات تاریخی کرمان در دوره نایب‌السلطنگی نادر از سال ۱۱۴۵ ه.ق تا ۱۱۴۸ ه.ق ۱۲۴
- ۱-۲-۲-۳- حکومت اسماعیل خان افشار سال ۱۱۴۶ ه.ق ۱۲۵
- ۲-۲-۳-۲- اوضاع سیاسی - اجتماعی کرمان سال ۱۱۴۷ ه.ق ۱۳۰
- ۳-۲-۳-۲- تحولات تاریخی کرمان از سال ۱۱۴۸ ه.ق تا ۱۱۶۰ ه.ق ۱۳۲
- ۱-۲-۳-۲-۱- اوضاع کرمان از سال ۱۱۴۸ تا ۱۱۴۹ ه.ق ۱۳۵
- ۲-۲-۳-۲- سفر اول نادر به کرمان سال ۱۱۴۹ ه.ق ۱۴۰
- ۳-۳-۲-۳- اوضاع کرمان پس از عزیمت نادر به قندهار ۱۴۳
- ۴-۳-۲-۳- اوضاع کرمان در زمان بنیاد سلطنت رضاقلی میرزا ۱۴۷
- ۵-۳-۲-۳- نقش سپاه کرمان در انقیاد بلوچ‌های یاغی سال ۱۱۵۲ ه.ق ۱۵۵
- ۶-۳-۲-۳- نقش کرمان در سرکوبی شورش‌های دوره نادرشاه ۱۵۹
- ۷-۳-۲-۳- سفر دوم نادر به کرمان ۱۶۹

۱۸۷- فصل چهارم: کرمان در دوره زندیه

- ۱-۴-۱- بررسی تحولات سیاسی ایران در دوره زندیه ۱۸۸
- ۱-۴-۱-۱- وضعیت ایران در فاصله مرگ نادر تا روی کار آمدن کریم خان زند ۱۸۸
- ۲-۴-۱-۲- حکومت کریم خان زند ۱۹۵
- ۳-۴-۱-۳- ایران در دوره جانشینان کریم خان زند ۲۰۲
- ۲-۴-۲- اوضاع کرمان در دوره زندیه ۲۰۹
- ۱-۴-۳-۱- اوضاع کرمان پس از مرگ نادر ۱۱۶۰ تا ۱۱۷۲ ه.ق ۲۰۹

- ۲۱۳..... ۴-۲-۱-۱- حملہ نصیر خان، حاکم لار، به کرمان
- ۲۱۵..... ۴-۲-۱-۲- درگیری شاهرخ خان با تقی خان بافقی حاکم یزد و جدایی یزد از کرمان
- ۲۱۸..... ۴-۲-۲- حکومت کریم خان زند و کرمان
- ۲۱۹..... ۴-۲-۱- تصرف کرمان در سال ۱۱۷۲ ه. ق
- ۲۲۳..... ۴-۲-۲- سورش تقی خان درانی سال ۱۱۷۶ ه. ق
- ۲۳۴..... ۴-۲-۳- نقش حاکمان مشترک در حکمرانی کرمان سال ۱۱۸۰ ه. ق
- ۲۴۰..... ۴-۲-۴- انتصاب سید ابوالحسن خان کهکی به حکومت کرمان
- ۲۴۶..... ۴-۲-۳- جانشینان کریم خان زند و انقراض سلسله زندیه
- ۲۴۶..... ۴-۲-۱- فتنه‌های زکی خان و حضور صادق خان زند در کرمان
- ۲۵۰..... ۴-۲-۳- تحولات کرمان بعد از عزیمت صادق خان به شیراز
- ۲۵۵..... ۴-۲-۳- کرمان در دوره حکومت جعفر خان زند ۱۲۰۳-۱۱۹۹ ه. ق
- ۲۵۶..... ۴-۲-۳- کرمان در دوره لطفعلی خان زند (۱۲۰۹-۱۲۰۳ ه. ق)
- ۲۵۹..... ۴-۲-۳-۱- حملہ لطفعلی خان به کرمان سال ۱۲۰۸-۱۲۰۵ ه. ق
- ۲۶۹..... ۴-۲-۳-۲- آقا محمدخان و فتح کرمان سال ۱۲۰۹ ه. ق
- ۲۷۵..... مؤخره
- ۲۷۹..... منابع و مآخذ:
- ۲۹۲..... پیوست‌ها:

مقدمه:

به راستی کار پژوهشی در زمینه تاریخی محلی به دلیل شفاف نمودن زوایای تاریخی قسمتی از تاریخ یک کشور، بسیار ارزشمند است. تاریخ نگاری محلی را شاید بتوان «تاریخ خصوصی» در برابر تاریخ عمومی تعریف نمود. این گونه تاریخ نویسی، به شرح حال مردم یک واحد جغرافیایی خاص (روستا، شهر یا استان) اختصاص دارد و از دایره حواشی که بر مردمان آنجا رفته، پا فراتر نمی نهد. تاریخ درس پند و عبرت برای زندگی است. همچنان که خداوند در قرآن کریم می فرماید: «بگو ای پیامبر، در زمین گردش کنید و ببینید عاقبت کار گناهکاران چه بوده است.»^۱ تاریخ ایران فراز و نشیب زیادی دارد. تحولات و وقایع هر شهر و ایالت، این تاریخ پربرگ را شکل داده است. کرمان به عنوان یک منطقه در جنوب شرقی ایران، در تاریخ این سرزمین تأثیر بسزایی داشته است. شاید از این جهت سخن ژان اوین در مورد تاریخ کرمان اشاره کرد که می نویسد: «اگر کسی تاریخ کرمان را بخواند، چنان است که همه تاریخ ایران را خوانده است.» در این نوشتار تاریخی محلی ایالت کرمان در دوره پس از سقوط صفویان تا پایان دوره زندیه، بررسی شده است.

علاقه نگارنده به تاریخ ایران زمین و خصوصاً زادگاه خویش، کرمان، حقیر را بر آن داشت تا به بررسی و تحقیق در خصوص زوایای پنهان تاریخ این ایالت بپردازم و این علاقه و انگیزه توسط پدرم، محمدعلی سپهر، معلم پرتلاش شهر بم، در حقیر ایجاد شد. پدر بزرگوارم که در حادثه زلزله شهرستان بم به رحمت خدایبوست، علاقه عجیبی به دوره اول تاریخ سلسله افشاریه و خدمات شایان نادرشاه به ایران داشت و در حدود بیست و پنج سال در این دوره مطالعه و تفحص داشت و از کودکی با کتب تاریخ خصوصاً تاریخ محلی کرمان حقیر را آشنا نمود و این ذهنیت توسط جناب آقای دکتر محمدرضا نصیری برایم ایجاد شد که برای شادی روح سپهر بلند پدرم، با پژوهش در «تاریخ محلی کرمان» در این دوره، یاد و روح آن معلم بزرگوار بمن را گرمی بدارم؛ بنابراین از جناب آقای دکتر محمدرضا نصیری که در انتخاب موضوع یاری ام نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین آشنایی اتفاقی با سرکار خانم دکتر ادیسی که وجود نورانی‌شان در این راهنما و مشوق نگارنده در مسیر علم‌جویی در رشته تاریخ گردید، باعث شد حقیر که کارشناس دبیری زبان انگلیسی می‌باشم در مقطع کارشناسی ارشد تاریخ ایران بعد از اسلام ادامه تحصیل دهم، این آشنایی پرافتخار بر این انگیزه افزود.

متأسفانه دوره تاریخی مورد بحث در این پژوهش، از لحاظ منابع و مأخذ اولیه، به شدت دچار فقر است و منابع به جای مانده نیز بسیار معدود و ناپایدارند. پس از ظهور محمود افغان و اشرف افغان در تاریخ ایران و همچنین طلوع ستاره رو به افول نادری بسیاری از اهل قلم و اطلاع پراکنده شدند، دواوین دولتی از میان رفت و بسیاری از اسناد به دستور ملا زعفران به رودخانه زاینده‌رود ریخته شد. نادرشاه

هم بسیاری از اسناد مهم دولتی را نابود و موقوفات را فروخت و روند نابسامان در منابع تاریخی تا دوره فتحعلی شاه ادامه داشت. بیشتر کتاب‌ها از بین رفت و کتب تاریخ قابل اعتماد نبودند و با حقایق فاصله داشتند، در نتیجه این دوره تاریخ ایران، آشفته و تقریباً نامعلوم است تا جایی که اعتماد السلطنه، مورخ بنام دوره ناصری، به کلی ده سال از این تاریخ را از قلم انداخته و حوادث ۱۱۳۵ ه.ق را ذیل حوادث ۱۱۲۵ ه.ق نوشت؛ بنابراین بررسی حوادث و تحولات سیاسی این سال‌ها در حیطه تاریخ محلی کرمان، مشکل خواهد بود. از طرفی فقدان اسناد و مدارک مربوط به این دوره‌های تاریخی درخصوص کرمان در شهر کرمان، به این مشکلات افزود.

نگارنده ضمن مراجعه به مرکز کرمان‌شناسی متوجه شدم که درخصوص موضوع مورد بحث این نوشتار، هیچ‌گونه سند یا کتابی موجود نمی‌باشد و این جای تأسف دارد که شهری با این قدمت و تاریخ در این خصوص ضعف منابع دارد و این مسئله باعث مسافرت حقیر به مشهد مقدس گردید. سزااست در اینجا، از همکاری صمیمانه و بی‌شائبه کارکنان محترم کتابخانه آستان قدس رضوی، کارکنان محترم مرکز اسناد آستان قدس رضوی، کارکنان محترم کتابخانه ملی کرمان، کارکنان محترم کتابخانه هنردی کرمان، جناب آقای محمدجواد حسین‌زاده، مدیرکل امور کتابخانه‌های استان کرمان، جناب آقای امیرحسین نیکدوست معاونت محترم کتابخانه مرکزی کرمان تقدیر و تشکر نمایم. خداوند متعال را شاکرم و از توفیق و یاری‌اش در کلیه مراحل تحصیل خاضعانه تشکر می‌نمایم و از درگاه باری تعالی خواستارم تا اخلاص و علم و عمل و به‌کارگیری آن را در راه

خدمت به خلق و در جهت رضای خویش به حقیر عطا فرماید. این اثر تقدیم به همه کرمانیانی که در راه خصلت مهمان‌نوازی‌شان، چشمانشان را از دست دادند.

www.ketab.ir